

De publieke ruimte herontdekt: op zoek naar culturele plekken in Hasselt

Een buitenstaander die Hasselt bezoekt ontdekt een keurige, propere, gezellige stad. De handel bloeit, er zijn gevulde winkelstraten, nette woonbuurten, bedrijventra, musea, kunst en cultuur: alles heeft zijn plaats. Voor wie de ringwegen van de centrumsteden vergelijkt, is de Groene Boulevard een verademing... De hoofdstad van de smaak presenteert zich smaakvol

En toch: niet alles klopt. Als de winkels sluiten, loopt het centrum leeg. Functies in de stad lopen niet altijd in elkaar over. Cultuur in publieke ruimte? Het gebeurt, vooral evenementiël. De stad heeft geïnvesteerd in kunstwerken in publieke ruimte, maar ze werken niet. De statige groene boulevard – op het eerste gezicht zijn tijd vooruit – werkt niet echt. De verbinding tussen centrum en rand: het blijkt ook in Hasselt geen evident verhaal. De stad levert grote inspanningen mbt stadsverfraaiing. Terecht kan Hasselt zich presenteren als een propere, veilige stad. De inspanningen gebeuren echter nog al te vaak eenzijdig, vanuit een welbepaald beleidsdomein.

De zoektocht naar culturele plekken wil dit doorbreken. Op basis van participatie, de toepassing van open-sourcekennis, een multidisciplinaire aanpak wil de stad een draagvlak creëren waarbij alle stakeholders de publieke ruimte in de stad op een andere manier gaan gebruiken. Concreet wil de stad via dit traject de leefkwaliteit van de Hasselaren verbeteren, de invulling van de publieke ruimte bevorderen en de interne werking optimaliseren.

Participatie:

Participatie tijdens de onderzoeksfase

Vanuit het beleidsdomein cultuur en toerisme zijn verschillende bevestigingen opgestart.

De dienst toerisme is op zoek gegaan naar 'geluksplekken' in de stad. Uit de honderden inzendingen de Hasselaar heeft voorgedragen, zijn 25 plekken gekozen, die de Hasselaar associeert met geluk. Deze plekken zijn gebundeld in een route, waarlangs je kan gegidst worden door 'gelukscoaches', die speciaal voor deze rondleiding zijn opgeleid. Ze vormen een alternatief op de klassieke rondleidingen en beleving van de publieke ruimte staat centraal.

Het Map-it onderzoek (<http://www.map-it.be/>) is op zoek gegaan naar 'culturele plekken'. Een culturele plek is een plek in de stad die spontaan uitnodigt tot ontmoeting, die door de gebruiker wordt gepercipieerd als aangenaam om te verblijven. Een culturele plek hoeft niet noodzakelijk gebruikt te worden voor openluchtconcerten of vol staan met standbeelden. Een culturele plek kan net zo goed die plek zijn waar skaters verzamelen, shoppers uitblazen of senioren op een bankje bijpraten. Het map-it onderzoek vertrekt van de beleving van de gebruikers, en brengt behalve plekken in de stad ook thema's naar boven, die de identiteit van de plek bepalen. Die thema's zijn ruimer dan cultuur, en gaan bvb ook over economie, veiligheid, mobiliteit, ...

De eerste resultaten van het Map-it onderzoek werden in een tweede fase uitgediept. Rond de wijk Runkst en het thema ontmoeten zijn dieptemappings gehouden. De beleving van de Groene Boulevard is verder onderzocht door Dear Hunter (www.dearhunter.eu) in het kader van het Dear Euregio project. Zij maakten op hun beurt een mentale kaart van het stadscentrum, en definieerden op de Groene Boulevard 6 'gedaanten' plekken die bijzonder zijn, en die via een slimme aanpak kunnen uitgroeien tot een 'culturele plek'.

Participatie tijdens de uitvoeringsfase

Omdat de stad de beleving van de publieke ruimte wil verbeteren is het belangrijk om de gegevens te delen die de onderzoeken hebben opgeleverd. Uitgangspunt is immers dat de stad alleen niet in staat is om de publieke ruimte te laten leven. De stad heeft impact op de vormgeving, het gebruik is aan de bewoners, de gebruikers en het middenveld. Daarom wordt in een volgende fase een tentoonstelling georganiseerd in het Stadsmus, die de mentale kaarten van Hasselt toont. In de marge van de tentoonstelling worden werksessies georganiseerd met allerlei organisaties. Zij kunnen in de diepte mappen over de 'culturele plekken'. De manier waarop zij invulling geven aan de publieke ruimte bepaalt mee de beleving en de leefbaarheid.

Culturele plekken als veranderingstraject

De diensten van de stad Hasselt werken beleidsdomein-gebonden. Zoals meerdere steden is Hasselt op zoek naar manieren om transversaliteit in zijn werking in te bouwen. Gebiedsgericht werken is daartoe een vaak gebruikte strategie. Als eerste stap in die richting wil Hasselt werken rond de culturele plekken.

Het traject werd aangestuurd door een stuurgroep waarin de departementshoofden van de departementen Vrije Tijd, Burger en Samenleving, Technische Diensten en Facilitaire Diensten vertegenwoordigd waren;

De leden van de directieraad werden meegenomen in een vormingstraject door VITO rond Traksis: een meetinstrument rond duurzame veranderingstrajecten;

In januari 2016 zullen werksessies georganiseerd worden rond de 'culturele plekken', waar burgers en professionals samen nadenken rond een multidisciplinaire aanpak en invulling van de publieke ruimte;

De dienstverantwoordelijken van de stad zullen in een vormingssessie de methodiek van het mappen aangeleerd krijgen, als handige tool om snel met collega's te overleggen over de publieke ruimte.

Open source kennis

Het traject is gebaseerd op open source methodieken, en het delen van kennis. De methodologie van de map-it is ontwikkeld door Social Spaces (www.socialspaces.be) en is voor iedereen toegankelijk. Dear-Euregio is een internationaal project rond de identiteit van de Euregio Maas Rijn in het algemeen, en de euregionale steden in het bijzonder. De informatie die dit onderzoeksproject oplevert is ruim toegankelijk.

De stad Hasselt gebruikt de informatie uit de Map-it als basismateriaal rond een vormingstraject over 'Traksis'. (<http://www.intransitie.be/traksis/>). VITO heeft deze methodiek op vraag van Kenniscentrum Vlaanderen ontwikkeld als tool om openbare besturen te helpen in hun zoektocht naar duurzame verandering.

De verzamelde kennis en info is geen plan voor de stad Hasselt. Er ligt kennis en informatie op tafel die nuttig en bruikbaar is voor het stadsbestuur (in al zijn geledingen), voor ondernemers, voor culturele actoren, welzijnsorganisaties, ... Als elk van deze stakeholders gebruik maakt van de verzamelde informatie, kan de leefkwaliteit in Hasselt verbeterd worden. De informatie van de verschillende mentale kaarten moet ontsloten worden, en als basismateriaal gebruikt worden voor werksessies en discussie. Daarom plant Hasselt een veertiendaagse in het Stadsmus, waar de mentale kaarten van Hasselt zullen getoond worden, en waar debat en discussie rond de invulling van de culturele plekken zal georganiseerd worden.

Multidisciplinaire aanpak

Het traject rond de mental mapping van Hasselt vertrok vanuit de afdeling cultuur en toerisme, die vaststelde dat de culturele actoren te weinig aanwezig waren in de publieke ruimte. Al gauw groeide echter het inzicht dat werken vanuit één beleidsdomein onvoldoende is om het aanzicht en de beleving van de publieke ruimte in de stad kon aanpakken. Voor inrichting is de input van technische diensten nodig, voor circulatie de dienst mobiliteit. Een culturele plek is ook een plek waar jongeren zich thuis voelen, ... Om deze inzichten mee in het onderzoek te brengen werden de vragenlijsten die als basis van het map-it onderzoek gebruikt zijn, opgesteld tijdens oefensessies waaraan stedelijke medewerkers van alle diensten hebben deelgenomen. Op die manier kregen thema's als groen, onderwijs, armoede en economie eveneens een plaats in het onderzoek en in de resultaten. Op zoek naar culturele plekken kreeg de stad antwoorden ivm inspraak, veiligheid, parkeren en ontmoeten. De resultaten van het map-it onderzoek zijn een weerslag van het verstedelijkingsproces van Hasselt.

De oorspronkelijke onderzoeksresultaten werden verder uitgediept in 3 verdiepingstrajecten. Rond het thema 'ontmoeten' werden bijkomende sessies georganiseerd, waar ook stakeholders uit andere domeinen aan deel hebben genomen. Hetzelfde gebeurde over Runkst, een drukbevolkte wijk in Hasselt die volop in transitie is. 'Dear Hunter' onderzocht de Groene Boulevard. Vertrekkend vanuit de opdracht een onderzoek te doen naar de beleving van de boulevard werd info verzameld ivm de inrichting, de doorwaadbaarheid, de rol binnen de mobiliteit in Hasselt, maar ook de historische ontwikkeling en de inrichting als 'wandelboulevard'. Hoewel begonnen als 'cultureel' onderzoek, werden de bevindingen van Dear Hunter op 1 oktober 2015 reeds gepresenteerd op de dag van de mobiliteitsprofessional (UHasselt).

Draagvlak creëren

Het Map-it onderzoek voor Hasselt levert ruw materiaal op, geen uitgewerkt plan. De basisvisie achter het onderzoek vertrekt immers van de gedeelde verantwoordelijkheid van alle gebruikers van de publieke ruimte. Een openbaar bestuur kan een plein, straat, ... perfect inrichten: de plek komt pas tot leven als alle gebruikers een invulling aan de plek geven. Dit besef creëren is de volgende uitdaging in het traject. Tijdens de volgende jaren zullen verschillende actoren in dit proces gevraagd worden om die rol op te nemen.

CCHa: het cultuurcentrum van Hasselt organiseerde in september 2015 een eerste editie van het locatiefestival spots. Vanaf de volgende editie (2017) zal dit festival niet alleen doorgaan in de publieke ruimte, het festival zal gaan over de publieke ruimte;

Hasselt is een actieve evenementenstad. Het evenementenbeleid zal de resultaten van het onderzoek meenemen, en nakijken hoe via evenementen culturele plekken ingevuld kunnen worden;

De Lijn heeft kennis genomen van het onderzoek, en wil mee onderzoeken of de maatschappij via de inrichting van halte bij kan dragen tot de beleving van de publieke ruimte.

Medewerkers van de stad krijgen de Map-it methodiek aangeleerd, zodat ze op snelle en eenvoudige wijze met elkaar kunnen overleggen over ingrepen in de publieke ruimte.

De Nieuwe Hasselaar zal in een artikel de resultaten van de verschillende onderzoeken bekend maken. In het Stadsmus worden kaarten getoond, en debatten georganiseerd.

De geluksplekken zijn een begrip in Hasselt, en een sleutelproduct in het toeristisch aanbod. Gelukscoaches acteren als greeter, maar ook als bemiddelaar tussen bezoekers en de publieke ruimte in de stad.